

Bendrijos bendrosios nuostatos dėl valstybės pagalbos kompensacijos už viešąją paslaugą forma

(2005/C 297/04)

1. TIKSLAS IR TAIKymo SRITIS

1. Remiantis Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika ⁽¹⁾, kompensacija už viešąją paslaugą nėra laikoma valstybės pagalba, kaip apibrėžta EB sutarties 87 straipsnio 1 dalyje, jei ji atitinka tam tikras sąlygas. Tačiau, jei kompensacija už viešąją paslaugą šių sąlygų netenkina, o tenkinami bendri 87 straipsnio 1 dalies taikymo kriterijai, tuomet tokia kompensacija yra laikoma valstybės pagalba.
2. [data] Komisijos sprendime Nr. 2005/842/EB dėl EB sutarties 86 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas ⁽²⁾, nurodytos sąlygos, kurioms esant tam tikros kompensacijos už viešąją paslaugą yra laikomos valstybės pagalba, suderinama su Sutarties 86 straipsnio 2 dalimi, ir numatoma, kad šias sąlygas tenkinančiai kompensacijai netaikomas išankstinio informavimo reikalavimas. Kompensacijai už viešąją paslaugą, kuri yra laikoma valstybės pagalba ir kuri nepatenka į Sprendimo Nr. 2005/842/EB [dėl EB sutarties 86 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai kompensacijos už viešąją paslaugą forma tam tikroms įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas] taikymo sritį, taikomas išankstinio informavimo reikalavimas. Šių bendrųjų nuostatų tikslas yra išdėstyti sąlygas, kurioms esant valstybės pagalba neprieštarauja bendrajai rinkai pagal 86 straipsnio 2 dalį.
3. Šios bendrosios nuostatos taikomos kompensacijai už viešąją paslaugą, skirtai įmonėms, vykdančioms veiklą, kuriai taikomos EB sutarties taisyklės, išskyrus transporto ir viešųjų paslaugų transliavimo sektorių, nes pastarajam skirtas Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo viešųjų paslaugų transliavimui ⁽³⁾.
4. Šios bendrosios nuostatos taikomos nepažeidžiant griežtesnių konkrečių nuostatų, susijusių su viešosios paslaugos išpareigojimais, numatytais Bendrijos sektorių teisės aktuose ir priemonėse.
5. Ši bendrosios nuostatos taikomos nepažeidžiant galiojančių Bendrijos nuostatų viešųjų pirkimų ir konkurencijos srityse (ypač EB sutarties 81 ir 82 straipsnių).

2. SĄLYGOS, NUSTATANČIOS KOMPENSACIJOS UŽ VIEŠĄJĄ PASLAUGĄ, LAIKOMOS VALSTYBĖS PAGALBA, SUDERINAMUMĄ**2.1. Bendrosios nuostatos**

6. *Altmark* bylos sprendime Teismas išdėstė tokias sąlygas, kurioms esant kompensacija už viešąją paslaugą nėra laikoma valstybės pagalba:

[...] Pirma, įmonė pagalbos gavėja turi iš tiesų vykdyti viešosios paslaugos išpareigojimus, o išpareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti. [...]

[...] Antra, kriterijai, kurių pagrindu apskaičiuojama kompensacija, turi būti iš anksto objektyviai ir skaidriai nustatyti tam, kad įmonei pagalbos gavėjai nebūtų suteiktas ekonominis pranašumas konkuruojančių įmonių atžvilgiu. [...] Valstybės narės išmokama kompensacija padengti įmonės patirtus nuostolius nesant iš anksto nustatytų kriterijų, kai vėliau paaiškėja, kad tam tikrų paslaugų, susijusių su viešosios paslaugos išpareigojimų vykdymu, teikimas nebuvo ekonomiškai perspektyvus, bus laikoma finansine priemone, kuri yra laikoma valstybės pagalba pagal Sutarties 87 straipsnio 1 dalį.

[...] Trečia, kompensacija negali viršyti sumos, kurios reikia padengti visas ar dalį sąnaudų, susidariusių vykdant viešosios paslaugos išpareigojimus, atsižvelgiant į gautas pajamas ir pagrįstą pelną [...].

[...] Ketvirta, kai įmonė, vykdanči su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus, konkrečiu atveju nėra atrenkama viešųjų pirkimų konkurso tvarka, sudaranti sąlygas atrinkti konkurso dalyvį, galintį teikti šias paslaugas bendruomenei už mažiausią kainą, reikalingos kompensacijos dydis turi būti nustatomas remiantis tipiškais, gerai veikiančiais ir tinkamas transporto priemonės, atitinkančias privalomus viešosios paslaugos reikalavimus, turinčios įmonės sąnaudų, kurios būtų susidariusios vykdant šiuos išpareigojimus, analize, atsižvelgiant į atitinkamas pajamas ir pagrįstą pelną vykdanč išpareigojimus.

⁽¹⁾ Sprendimai byloje C-280/00 *Altmark Trans GmbH ir Regierungspräsidium Magdeburg prieš Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* („*Altmark*“) [2003] Rink. I-7747 ir bendrose bylose C-34/01 iki C-38/01 *Enirisorse Spa prieš Ministero delle Finanze* [2003] Rink. I-14243.

⁽²⁾ OL L 312, 2005 11 29, p. 67.

⁽³⁾ OL C 320, 2001 11 15, p. 5.

7. Jei tenkinami šie keturi kriterijai, kompensacija už viešąją paslaugą nėra laikoma valstybės pagalba, ir EB sutarties 87 ir 88 straipsniai nėra taikomi. Jei valstybės narės šių kriterijų nepaiso, ir jei tenkinami bendrieji EB sutarties 87 straipsnio 1 dalies taikymo kriterijai, kompensacija už viešąją paslaugą yra laikoma valstybės pagalba.

8. Komisija laikosi nuomonės, kad dabartiniame vidaus rinkos kūrimo etape tokia valstybės pagalba gali pripažinta neprieštaraujančia EB sutarties 86 straipsnio 2 daliai, jei ji yra būtina bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimui, o prekybos plėtojimui nedaro tokio poveikio, kuris prieštarautų Bendrijos interesams. Norint pasiekti pusiausvyros, reikėtų laikytis šių kriterijų.

2.2. Tikros bendros ekonominės svarbos paslaugos, kaip apibrėžta EB sutarties 86 straipsnyje

9. Teisingumo Teismo praktika rodo, kad, išskyrus sektorius, kuriuos reglamentuoja Bendrijos taisyklės, valstybės narės turi didelę veiksmų laisvę nustatyti, kurias paslaugas priskirti bendros ekonominės svarbos paslaugoms. Todėl Komisijos uždavinys yra užtikrinti, kad, apibrėžiant bendros ekonominės svarbos paslaugas, ši veiksmų laisvė būtų taikoma nedarant akivaizdžių klaidų.

10. Sutarties 86 straipsnio 2 dalyje numatoma, kad įmonės⁴, kurioms yra patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, yra įmonės, kurioms patikėti „specialūs uždaviniai“. Valstybės narės, apibrėždamos viešųjų paslaugų išpareigojimus ir vertindamos, ar su tuo susijusios įmonės tų išpareigojimų laikosi, skatinamos plačiai konsultuotis, ir ypač atsižvelgti į vartotojus.

2.3. Būtinybė parengti viešosios paslaugos išpareigojimus apibrėžiančią priemonę ir kompensacijos apskaičiavimo metodus

11. Bendros ekonominės svarbos paslaugų sąvoka, kaip apibrėžta EB sutarties 86 straipsnyje, reiškia, kad valstybė atitinkamoms įmonėms patikėjo specialius uždavinius⁽¹⁾. Valdžios institucijos visada yra atsakingos už paslaugų teikimo kriterijų ir sąlygų nustatymą, neatsižvelgiant į paslaugų teikėjo teisinį statusą, ir ar paslaugos teikiamos laisvos konkurencijos pagrindu, išskyrus tuos sektorius,

kuriuos reglamentuoja Bendrijos taisyklės. Norint apibrėžti konkrečių įmonių ir valstybės išpareigojimus, būtina įmonėms patikėti viešosios paslaugos teikimo užduotį. Sąvoka „valstybė“ apima centrinės, regioninės ir vietos valdžios institucijas.

12. Tam tikra įmonė įpareigojama teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas vienu ar keliais oficialiais aktais, kurių formą nustato kiekviena valstybė narė. Akte arba aktuose visų pirma nurodoma:

- a) tikslus viešosios paslaugos išpareigojimo pobūdis ir trukmė,
- b) susijusios įmonės ir susijusi teritorija,
- c) įmonei suteiktų išskirtinių arba ypatingų teisių pobūdis,
- d) kompensacijos apskaičiavimo, kontrolės ir peržiūros kriterijai,
- e) priemonės išvengti kompensacijos permokos ir jai grąžinti.

13. Valstybės narės, apibrėždamos viešųjų paslaugų išpareigojimus ir vertindamos, ar su tuo susijusios įmonės tų išpareigojimų laikosi, skatinamos plačiai konsultuotis, ir ypač atsižvelgti į vartotojus.

2.4. Kompensacijos dydis

14. **Kompensacijos suma** negali viršyti sumos, kurios reikia padengti sąnaudoms, susidariusioms vykdant viešosios paslaugos išpareigojimus, atsižvelgiant į atitinkamas pajamas ir pagrįstą pelną, gautus vykdant šiuos išpareigojimus. Kompensacijos suma apima ir visą valstybės arba iš valstybinių išteklių bet kokia forma suteiktą pagalbą. Pagrįstas pelnas gali apimti ir visą arba dalinį susijusių įmonių našumo padidėjimą per sutartą ribotą laikotarpį, nebloginant valstybės įmonei patiktų paslaugų kokybės.

15. Ši kompensacija turi iš tiesų būti naudojama atitinkamų bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimui. Kompensacija už viešąją paslaugą, skirta bendros ekonominės svarbos paslaugos teikimui, bet iš tikro panaudota veiklai kitoje rinkoje, nėra pateisinama, ir todėl laikoma nesuderinama valstybės pagalba. Įmonė, gaunanti kompensaciją už viešąją paslaugą, gali gauti pagrįstą pelną.

⁽¹⁾ „Įmonė“ turėtų būti laikomas bet koks subjektas, vykdomas ekonominę veiklą, nepriklausomai nuo jo juridinio statuso ar finansavimo būdo. „Valstybės įmonė“ turėtų būti laikoma bet kuri įmonė, kuriai valdžios institucijos tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką dėl to, kad yra jos savininkės, dėl finansinio dalyvavimo įmonėje arba dėl to, kad tai numato įmonių veiklą reglamentuojančios taisyklės, kaip apibrėžta 1980 m. birželio 25 d. Komisijos direktyvos 80/723/EEB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo 2 straipsnio 1 dalies b punkte (OL L 195, 1980 7 29, p. 35. Direktyva su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 2000/52/EB, OL L 193, 2000 7 29, p. 75).

16. **Sąnaudos, į kurias turi būti atsižvelgiama**, yra visos sąnaudos, susidariusios teikiant bendros ekonominės svarbos paslaugas. Jei konkrečios įmonės veikla apsiriboja bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimu, gali būti atsižvelgiama į visas įmonės sąnaudas. Jei įmonė užsiima veikla, nesusijusia su bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimu, gali būti atsižvelgta tik į su bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimu susijusias sąnaudas. Sąnaudos, susijusios su bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimu, gali apimti visas kintamąsias sąnaudas, atsirandančias teikiant bendros ekonominės svarbos paslaugas, atitinkamą pastoviųjų sąnaudų dalį, kuri yra bendra bendros ekonominės svarbos paslaugoms ir kitai veiklai, ir nuosavo kapitalo, susijusio su bendros ekonominės svarbos paslaugomis, grąžą⁽¹⁾. Gali būti atsižvelgiama į su investicijomis, ypač su infrastruktūra, susijusias sąnaudas, susidariusias teikiant bendros ekonominės svarbos paslaugas. Sąnaudos, nesusijusios su bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimu, apima visas kintamąsias sąnaudas, atitinkamą pastoviųjų sąnaudų dalį ir atitinkamą kapitalo grąžą. Šios sąnaudos jokiais aplinkybėmis negali būti priskiriamos sąnaudoms, susijusioms su bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimu. Sąnaudos apskaičiuojamos remiantis anksčiau apibrėžtais kriterijais ir bendrai priimtais sąnaudų apskaitos principais, apie kuriuos Komisija turi būti informuojama remiantis EB sutarties 88 straipsnio 3 dalies nuostatų apie išankstinio informavimo tvarką.

17. **Pajamos, į kurias atsižvelgiama**, turi apimti bent visas pajamas, gautas teikiant bendros ekonominės svarbos paslaugas. Jeigu įmonei yra suteiktos ypatingos arba išskirtinės teisės, susijusios su kitomis bendros ekonominės svarbos paslaugomis, duodančiomis didesnę nei pagrįstą pelną, arba įmonė naudoja kitomis valstybės suteiktomis lengvatomis, į jas būtina atsižvelgti, nepaisant jų klasifikavimo EB sutarties 87 straipsnyje, ir pridėti prie įmonės gautų pajamų. Valstybė narė gali nuspręsti, kad pelnas, gaunamas vykdant kitą, su bendros ekonominės svarbos paslaugomis nesusijusią veiklą, gali būti iš dalies arba visiškai priskiriamas bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimo finansavimui.

18. **„Pagrįstas pelnas“** turėtų reikšti nuosavo kapitalo grąžos normą, atsižvelgiant į galimą riziką arba jos nebuvimą dėl valstybės narės įsikišimo, ypač jei valstybė suteikia išskirtines arba ypatingas teises. Ši norma paprastai neturėtų viršyti tam sektoriui būdingo pastarųjų metų vidutinės normos. Sektoriuose, kuriuose nėra kitos įmonės, su kuria būtų galima palyginti įmonę, kuriai patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, kitoje valstybėje narėje, arba, jei būtina, kitame sektoriuje veikianti įmonė gali būti naudojama palyginimo tikslais, su sąlyga, kad atsižvelgiama į kiekvieno sektoriaus ypatybes. Nustatant kas priskiriama pagrįstam pelnui, valstybė narė gali nustatyti skatinamuosius

kriterijus, ypač susijusius su teikiamų paslaugų kokybe ir našumo padidėjimu.

19. Kuomet bendrovė vykdo veiklą, kuri priskiriama bendros ekonominės svarbos paslaugoms, bei joms nepriskiriamą veiklą, vidaus sąskaitose turi būti atskirai pateiktos su bendros ekonominės svarbos paslaugomis ir su kitomis paslaugomis susijusios sąnaudos ir pajamos bei nurodyti sąnaudų ir pajamų paskirstymo kriterijai. Kuomet įmonei patikima teikti kelias bendros ekonominės svarbos paslaugas, dėl to, kad užduotį skirianti institucija yra skirtinga, arba dėl to, kad teikiamų bendros ekonominės svarbos paslaugų pobūdis yra skirtingas, remiantis įmonės vidaus sąskaitomis turi būti įmanoma užtikrinti, kad nesusidaro kiekvienos bendros ekonominės svarbos paslaugos kompensacijos permoka. Šie principai taikomi nepažeidžiant Direktyvos 80/723/EEB nuostatų tais atvejais, kai taikoma ši direktyva.

3. KOMPENSACIJOS PERMOKA

20. Valstybės narės, siekdamos užtikrinti, kad nebūtų kompensacijos permokos turi reguliariai atlikti patikrinimus arba tokius patikrinimus organizuoti. Kadangi kompensacijos permoka nėra būtina bendros ekonominės svarbos paslaugos teikimui, ji yra laikoma nesuderinama valstybės pagalba, kuri turi būti grąžinama valstybei, o ateityje kompensacijos apskaičiavimo kriterijai turi būti atnaujinami.

21. Jeigu kompensacijos permoka neviršija 10 % visos metinės kompensacijos, ji gali būti perkeliama į kitus metus. Kai kurių bendros ekonominės svarbos paslaugų sąnaudos gali smarkiai skirtis kiekvienais metais, priklausomai nuo konkrečių investicijų. Tokiais atvejais didesnė kaip 10 % kompensacijos permoka kai kuriais metais gali būti būtina bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimui. Konkreti padėtis, kuomet didesnė kaip 10 % kompensacijos permoka gali būti pateisinama, turėtų būti paaiškinama Komisijai adresuotame pranešime. Tačiau tokią padėtį reikėtų reguliariai peržiūrėti atsižvelgiant į kiekvieno sektoriaus padėtį, tačiau bet koku atveju laiko intervalai neturėtų būti ilgesni nei ketveri metai. Šio laikotarpio pabaigoje susidariusi kompensacijos permoka turėtų būti grąžinama.

22. Bet kokia kompensacijos permoka gali būti naudojama kitoms tos pačios įmonės teikiama bendros ekonominės svarbos paslaugoms finansuoti, tačiau lėšų perkėlimas turi būti nurodytas įmonės sąskaitose ir turi būti vykdomas vadovaujantis šiose bendrosiose nuostatose išdėstytomis taisyklėmis ir principais, ypač laikantis išankstinio informavimo reikalavimo. Valstybės narės turi užtikrinti, kad tokie lėšų perkėlimai būtų tinkamai kontroliuojami. Taikomos Direktyvoje 80/723/EEB išdėstytos skaidrumo taisyklės.

⁽¹⁾ Žr. visų pirma sprendimą byloje C-127/73 BRT prieš SABAM [1974] Rink.-313.

23. Įmonė negali panaudoti kompensacijos permokos kaip pagalbos, suderinamos su Sutartimi (pavyzdžiui, pagalba aplinkos apsaugai, pagalba užimtumui, pagalba mažoms ir vidutinėms įmonėms). Jei valstybė narė nori skirti tokią pagalbą, būtina laikytis EB sutarties 88 straipsnio 3 dalyje išdėstytos išankstinio informavimo tvarkos. Pagalba gali būti išmokama, jei Komisija tam davė sutikimą. Jei tokia pagalba yra suderinama su bendrosios išimties reglamentu, turi būti tenkinamos atitinkamo bendrosios išimties reglamento sąlygos.

4. SU KOMISIJOS SPRENDIMAIS SUSIJUSIOS SĄLYGOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

24. Remiantis 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias EB Sutarties 93 straipsnio taikymo⁽¹⁾ taisykles, 7 straipsnio 4 dalimi, Komisija, priimdama teigiamą sprendimą, gali nustatyti sąlygas, pagal kurias pagalba gali būti laikoma atitinkančia bendrąją rinką, ir nustatyti sprendimo vykdymo kontrolei būtinus įsipareigojimus. Bendros ekonominės svarbos paslaugų srityje sąlygos ir įsipareigojimai gali būti būtini, norint užtikrinti, jog atitinkamoms įmonėms skiriant pagalbą nesusidaro kompensacijos permoka. Todėl gali reikėti periodiškai teikiamų ataskaitų ir kitų įsipareigojimų, atsižvelgiant į kiekvienos bendros ekonominės svarbos paslaugos konkrečią padėtį.

5. BENDRŲJŲ NUOSTATŲ TAIKYMAS

25. Šios bendrosios nuostatos bus taikomos šešerius metus po jų paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Esant rimtoms su bendros rinkos plėtojimu susijusioms priežastims, Komisija, pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis,

gali iš dalies pakeisti šias bendrąsias nuostatas nepasibaigus jų galiojimui. Praėjus ketveriems metams po šių bendrųjų nuostatų paskelbimo, Komisija, remdamasi faktine informacija ir rezultatais, gautais Komisijai atlikus plačias konsultacijas valstybių narių pateiktų duomenų pagrindu, atliks poveikio įvertinimą. Poveikio įvertinimo rezultatai bus perduoti Europos Parlamentui, Regionų komitetui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei valstybėms narėms.

26. Šias bendrąsias nuostatas Komisija taikys visiems pagalbos projektams, apie kuriuos jai bus pranešama, ir priims sprendimą dėl planų po bendrųjų nuostatų paskelbimo *Oficialiajame leidinyje* net jei apie tuos planus buvo pranešta iki bendrųjų nuostatų paskelbimo. Nepranešus Komisijai apie skiriamą pagalbą, bus taikomos:

- a) šios bendrosios nuostatos, jei pagalba buvo skirta po šių bendrųjų nuostatų paskelbimo *Oficialiajame leidinyje*;
- b) visais kitais atvejais — pagalbos skyrimo metu galiojančios nuostatos.

6. ATITINKAMOS PRIEMONĖS

27. Kaip atitinkamas priemonės pagal EB sutarties 88 straipsnio 1 dalį Komisija siūlo valstybėms narėms suderinti dabartines kompensacijų už viešąją paslaugą schemas su šiomis bendrosiomis nuostatomis per 18 mėnesių nuo jų paskelbimo *Oficialiajame leidinyje*. Per mėnesį nuo bendrųjų nuostatų paskelbimo *Oficialiajame leidinyje* valstybės narės turėtų patvirtinti Komisijai, kad jos sutinka su siūlomomis atitinkamomis priemonėmis. Nesulaukusi jokio atsakymo, Komisija laikysis nuomonės, kad ta valstybė narė bendrosioms nuostatomis nepritaria.

⁽¹⁾ Žr. bendras bylas C-83/01P, C-93/01P ir C-94/01P *Chronopost SA* [2003] Rink. I- 6993.